

Norges Indskrifter med de ældre Runer.

Udgivne

for

Det Norske Historiske Kildeskriftfond

ved

Sophus Bugge.

4de Hefte.

Christiania.

A. W. Brøgers Bogtrykkeri.

1898.

have været en ...

Excurs.

Ordet ue.

I Ødemotland-Indskriften har jeg (her foran S. 251 f.) forklaret **ue**, Subst. af Hankjøn i Accus., som „hellig Gjenstand“, saa at derved skulde menes den Bengjenstand, paa hvilken Runerne indridsedes. Paa Bracteaten Nr. 79 Steph. (fra Næsbjærg i Jylland), hvis Indskrift er omtalt her foran S. 195, er den Del af Indskriften, som gaar fra høire mod venstre: **liliraiwui**. Her forstaar jeg **lilir** som Nominativ af et Mandsnavn, der efter sin Oprindelse sandsynlig er et Kjælenavn.

(Trykt 22 Marts 1895.)

ai har jeg i det foregaaende forklaret som „eier“, ligesom ai paa Aagedal-Bracteaten. wui er efter min Formodning samme Ord som ue (dog saa, at man ikke kan se, om wui er Hankjøns- eller Intetkjøns-Ord) og at forstaa som „den hellige Gjenstand“. Derved menes da Bracteaten. Hvis Forklaringen er rigtig, betegnes altsaa Næsbjærg-Bracteaten i Indskriften som en Amulet. I wui forstaaer jeg wu som Tegn for den samme Lyd, som ellers betegnes ved w alene og i ue ved u alene. Paa samme Maade skrives i Angelsaksisk undertiden *wu* for den Lyd, som ellers betegnes ved *w* alene eller ved *u* alene, f. Ex. northumbr. *wuriotto* for *wrioto*. Jfr. ogsaa *Huwateman* Hildebrand Anglos. mynt² 326 for *Hwateman*.

Guldringen fra Pietroassa i Rumænien har havt følgende gotiske Runeindskrift (Henning Runendenkmäler Nr. 3):

gutaniowi hailag

I denne er hidtil kun *guta-* og *hailag* med Sikkerhed forklaret (Wimmer i Aarbøger 1894 S. 79). Jeg formoder, at første Ord er *gutani*, en yngre Udtaleform for *Gutanē* Gen. pl. „Goternes“. Gotisk *ē* nærmede sig i Udtalen allerede tidlig til *ī*, hvormed *ē* siden smeltede sammen. I gotiske Bibelhaandskrifter finder man derfor ofte skrevet *i* for *e*, f. Ex. *spidistaim*, *birusjos*; ogsaa *ei* for *e*, f. Ex. *teikais* Latinske Forfattere skrive i gotiske Personnavne allerede i 5te Aarhundred meget ofte *-mir* for *-mer*. Se herom bl. a. Bremer i Paul-Br. Beitr. XI, 7 ff.

Jeg formoder, at *tilarids* i Kovel-Indskriften gjengiver en yngre Udtaleform (med *ī*) af **Tilarēds*, som svarer til ags. *Tilred*; se Norg. Indskr. I 15¹).

Andet Ord i Pietroassa-Indskriften er efter min Formodning *owi*, d. e. *wih*. Dette forstaaer jeg her som et Subst. af Intetkjon med Betydning „hellig Gjenstand“. I *owi* er efter min Formodning *ow* Tegn for den samme Halvvokal, som ellers betegnes ved *w* alene. Jfr. de ovenfor anførte Skriftformer *wui* og ags. *Huwateman*. I senere latinske Haandskrifter skrives *ub* for gotisk *w*, f. Ex. *ubadamirus* (Aar 683), *ubimar* (688) (Henning Runendenkm. S. 113); *ou* for *w* i det longobard. Navn *ouiderat* (Henning S. 143).

owi er = *wih*. *h* er ikke skrevet, vistnok fordi det hørtes svagt, hvorfor man ogsaa i Haandskrifter af den gotiske Bibeloversættelse finder *hwarjo* for *hwarjoh* og lign. (og ikke fordi det følgende Ord begynder med *h*). Om *owi*, d. e. *wih*, har havt lang Vokal som got. *weihs* „hellig“ eller kort som det dermed beslægtede ags. *weoh* „Afgudsbillede“, lader sig ikke bestemme, men det første forekommer mig sandsynligst.

Ligesom *owi* her er forbundet med *hailag*, saaledes heder det Hyndl. 1: *vés heilags*. *owi* betegner Gjenstanden snarest som „indviet“, *hailag* som „ukrænkelig“. Jeg forstaaer altsaa *gutani owi hailag* som „Goternes ukrænelige hellige Gjenstand“²).

1) Jeg har ikke udtalt den Mening, som Wimmer i Aarb. f. nord. Oldk. 1894 S. 22 Anm. tillægger mig: „at *-rids* på Kovelspydet betegner udtalen *-rēps*“, ved hvilken Forklaring han finder, „at vejen er åbnet for de største vilkårligheder i behandlingen af disse indskrifter“.

2) Den her givne Forklaring af Pietroassa-Indskriften har jeg allerede i sin Tid meddelt min i 1871 afdøde Ven Lyngby. Siden har Cosijn og Henning forklaret *wi* paa samme Maade som jeg forklarer *owi*.

Paa Fyrunga-Stenen fra Vestergötland, hvis Indskrift jeg har sat til c. 700, har jeg læst *wea* og tolket dette som Accus. Ental „det indviede Gravminde“. Se Arkiv f. n. F. XIII 342. I samme Betydning bruges *ui* neutr. i gamle danske Indskrifter med den kortere Rækkes Runer. I Arkiv anf. St. er henvist til disse Indskrifter og Wimmers Forklaring af dem.

Jeg har opfattet *ue* i Ødemotland-Indskriften som Hankjønssord, fordi dertil som Attribut er føiet Akkusativen *þinuu*, der forekom mig at maatte være en Hankjønnsform¹).